

„Съюзни измерения в сигурността – тенденции, възможности и ограничения”

Доклад на заместник-министъра на отбраната Августина Цветкова на националната научна конференция на тема: “Колективната и националната сигурност и отбрана в контекста на динамичните промени в геополитическата среда и тенденцията на намаляване на отбранителните разходи в условията на финансова и икономическа криза”

30 януари 2012 г., София

Уважаеми дами и господа,

Най-напред бих искала да благодаря за поканата да направя изказване на научната конференция на Съюза на офицерите от резерва „Атлантик”. За мен е чест и удоволствие да говоря пред хора, така тясно свързани с отбраната, които не само са служили всеотдайно за изграждане на българските въоръжени сили, но продължават да изграждат своеобразен мост към гражданското общество и да поставят най-горещите теми от областта на сигурността и отбраната в центъра на обществения дебат. Дали сте своя принос и при формирането на стратегическия избор на България за членство в най-успешния в съвременната история политико-военен алианс. Значими са вашите усилия за постигане на по-добро разбиране и промяна в стратегическото мислене относно същността на националната сигурност в новата динамично променяща се глобална среда.

Защо днес е важно да говорим за съюзните измерения на сигурността?

Безспорно формален повод за засилен интерес и равностетка ни дава предстоящата през м.май **Среща на върха на НАТО в Чикаго**. Само преди малко повече от година в Лисабон бе приета новата Стратегическа концепция на НАТО, която откри пътя за изграждане на още по-ефективен, по-ангажиран и по-ефикасен Алианс. При това, не мога да не отбележа, че за първи път България директно и активно се ангажира във формулирането на визията за бъдещото място и роля на НАТО и определянето на стратегическите приоритети за общата ни сигурност.

Но от тогава сме свидетели на изключителна турболентност на събитията, придаващи облика на настоящия важен за Алианса период: навлизането в решителна фаза на операцията в Афганистан; вълната от драматични събития, станали известни като „Арабската пролет“; пораждащата загриженост ситуация по сигурността в Близкия Изток и Северна Африка; надигащите се на международната сцена нови световни сили; продължаващата ядрена програма на Иран и други глобални въпроси с потенциален ефект върху НАТО. Понататъшно очертание на стратегическия контекст дава и глобалният икономически климат и сериозните финансови предизвикателства, пред които са изправени много държави, в т.ч. съюзниците от НАТО.

Колективната отбрана е гръбнакът на нашия подход към сигурността, който ни осигурява трайно стратегическо преимущество. В новата фискална среда страните още повече зависят от съюзниците си в споделяне на тежестите при защитаване на общите интереси. Успехът на Алианса е ключов за нашата способност да осигурим по-силна отбрана за бъдещето.

Ето защо е важно сега да дискутираме българската гледна точка и приоритетите, които България поставя за укрепване на нашия Алианс за 21 век и адаптирането му към новите предизвикателства.

Лисабон се превърна в крайъгълен камък в еволюцията на Алианса като зададе рамката за неговото реформиране и трансформация, придвижи ни към нова фаза на операцията в Афганистан и задълбочи сътрудничеството с партньорите. Приетата нова **Стратегическа концепция на НАТО** доказва запазващата се релевантност на Алианса през 21 век и очерта политическата рамка за ролята на НАТО през следващото десетилетие, разглеждайки фундаменталните промени в средата за сигурност, в т.ч. новите заплахи, партньорства и аспекти на сигурността. Потвърдена бе силната **трансатлантическа връзка** като фундамент на Алианса, олицетворяващ стратегическото партньорство между Европа и Северна Америка.

Новата визия за съюза очерта „червените линии“ или пределите, отвъд които НАТО няма да отстъпи и които другите не трябва да пресичат.

На първо място, Алиансът остава напълно ангажиран с отбраната на своите членове. Новата Стратегическа концепция потвърди продължаващата валидност на фундаменталните принципи и ценности на Алианса - **колективната отбрана и солидарност, и неделимостта** на евроатлантическата сигурност, въплътени в член 5 на Вашингтонския договор. Ясно бе заявен и интересът на Алианса да развие ефективни средства за изпреварващи действия и борба с транснационалните асиметрични заплахи, като кибер атаки, разрушаване на енергийните доставки, тероризъм, разпространение на ОМУ, в т.ч. балистични ракети, пиратство.

Новата концепция предложи баланс между нарастващата роля на ангажиментите “извън” зоната на отговорност на НАТО и тези по член 5, които се запазват като сърцевина на Алианса. Прието бе всеобхватно схващане, което не ограничава интерпретацията за член 5 само до отбрана на територията, а най-общо до цялостната сигурност на населението на съюзните държави. Днес, за да осигури свободата и сигурността на своите граждани, Алиансът трябва да е способен да отговори и на заплахите, които възникнат далеч извън границите на традиционния европейски параметър. Промененият характер и география на заплахите към сигурността доведе до промяна и в характера и географията на изискванията се отговори чрез утвърждаване на подход към сигурността, базиран на **активно ангажиране и проектиране на сигурността**.

Едно от най-съществените постижения на новата Стратегическа концепция е, че в нея е открито жизнено важната роля на партньорствата за нашата сигурност и по-нататъшно развиване на концепцията за изграждане на **сигурност чрез сътрудничество** чрез по-ефективно ангажиране с партньорите. Специален акцент бе поставен и на значението на **Всеобхватния подход** в сигурността и ключовото място на сътрудничеството с другите международни организации, преди всичко **ЕС и ООН**.

Оперативният опит от последните години ясно показва, че макар да е важно, военното измерение днес не може да бъде единствената опция за усилията на международната общност. При нито една от операциите и мисиите

на НАТО не става дума за териториална отбрана или постигане на военна победа в традиционния смисъл на думата. Успехът на Алианса зависи в нарастваща степен от неговата способност да свърже своите военни инструменти с широк спектър от партньори и получи международен мандат и подкрепа за своите операции. Засилващото се невоенното измерение на провежданите от НАТО операции аргументира ангажимента на НАТО за извършване на необходимите промени за осигуряване на по-добро взаимодействие и преодоляване на срещаните затруднения в отношенията, преди всичко с ЕС и ООН, и засилване приноса му към всеобхватния подход на международната общност при управлението на кризи.

Своеобразен практически тест, и то само четири месеца след приемане на новата Стратегическа концепция, постави предприетата от НАТО в Либия операция „Обединен защитник“, чийто забележителен успех ясно демонстрира силата на Лисабон и на НАТО от 21 век.

На първо място, това бе безпрецедентната бързина за взимане на решение и оперативно ангажиране – само 10 дни след приемане на Резолюция 1973 на Съвета за сигурност на ООН, НАТО прие отговорността по прилагане на всички военни аспекти на тази резолюция, а за малко повече от шест месеца НАТО изпълни успешно мандата на операцията. И за да си дадем по-ясна сметка какво означава това за еволюцията на Алианса само ще припомним, че на НАТО бяха необходими повече от 3 години за операцията в Босна, а до решението за предприемане на действия в Косово се достигна след повече от една година, макар тогава съюзниците да бяха с 12 по-малко.

Второ, кризата в Либия още веднъж подчерта значението на партньорствата на Алианса. В изпълнение на мандата на операцията НАТО работеше тясно не само с ООН, но и с други международни организации – Лигата на арабските държави и Африканския съюз, както и със страните от региона, в резултат на което бе осигурената широка оперативна и политическа подкрепа на партньорите и ангажирането им в процесите на консултации и планиране на ранен етап.

Операцията в Либия показва и необходимостта от пълния спектър на военни способности.

Сама по себе си Стратегическата концепция предостави сериозен аргумент в подкрепа на **трансформацията** на военните способности на НАТО. Тенденцията за доминиране на новите заплахи и предизвикателства при определяне на нуждите в сигурността изисква адаптиране на силите и повишаване на способността им да се справят с тези заплахи.

Нещо повече, в Лисабон лидерите на страните-членки поеха ясен ангажимент към гарантиране на практическото изпълнение на новата Стратегическа концепция чрез одобрените значими по обхват отбранителни инициативи и вътрешни реформи. Приетият **пакет от способности** от **Лисабон** излъчи сигнал за волята на съюзниците да инвестират в приоритетните за Алианса области, в които НАТО изпитва критичен недостиг на способности - разузнаване и наблюдение, оръжия с прецизно насочване, зареждане във въздуха и способности за придвижване.

Затова, без да се спирам на всички включени в пакета от Лисабон 11 способности, само ще открия работата по **Програмата за съюзно земно наблюдение**, в който участва и България, като един от значимите проекти в интерес на развитието на колективни отбранителни способности и стъпка към коригиране на съществуващия дисбаланс на способности между САЩ и европейските съюзници.

Модернизирането на НАТО означава също инвестиции, фокусирани върху най-вероятните бъдещи заплахи. За България, като една от страните, за които нарастващата заплаха от балистични ракети с малък и среден радиус на действие е реална, бе важно решението на лидерите на страните от НАТО в Лисабон за приемане на **ПРО** като ключов елемент на колективната отбрана и за изграждане на способност на НАТО за **ПРО**, която да осигури пълно покритие и защита на цялото население, територия и сили на европейските държави. За целта трябва да изпълни съответните задачи в приетия през юни 2011 г. План за действие по ПРО с нагласа в Чикаго лидерите на Алианса да

декларират готовност на междинна способност на НАТО за защита от балистични ракети.

В същото време, драстичните съкращения на разходите, наложени от световната финансова и икономическа криза, превръщат отбранителните бюджети в стратегически фактор при определяне на отбранителната политика. Финансовите ограничения не просто влияят върху формиране на размера на разполагаемите ресурси, но наред с националните интереси и рисковете в сигурността са от критично значение при дефиниране на приоритетите в отбраната. И за да илюстрирам казаното само ще припомня някои факти: 20-25% орязване на отбранителния бюджет на Великобритания, довело до провеждане на Стратегически преглед на отбраната и сигурността, драматични съкращения от 500 милиарда щ.д. за следващите десет години на военния бюджет на САЩ, намерили отражение в обявената в началото на месеца от президента Обама отбранителна стратегия на САЩ, 5 милиарда евро съкращения за бюджета на Франция, която премина през радикални отбранителни реформи през 2008 г., с 8.4 милиарда евро бе намален бюджета на Германия, 10 % на Италия и т.н.

С поглед към Чикаго, усилията да поддържаме и развиваме модерни отбранителни способности в условия на нарастващи предизвикателства пред сигурността и все по-засилен натиск върху публичните бюджети аргументират необходимостта от дълбока промяна в подхода ни към тяхното изграждане както в национален контекст, така и като Алианс. За това е необходима и промяна в стратегическото мислене.

Несъмнено заложената в представената от ГС на НАТО Расмусен концепция за **интелигентна отбрана** философия за гарантиране на по-голяма сигурност, без ангажиране на допълнителни ресурси, а чрез тяхното по-ефективно изразходване и засилено сътрудничество има потенциал да предложи единствено логичен и прагматичен отговор.

Търсенето на многонационални решения за общите проблеми не е нов феномен за Алианса, а и за страната ни в частност. Бих дала за пример

Програмата за осигуряване на способности за стратегически въздушни превози (Strategic Airlift Capability-SAC C-17), в която, както знаете, участва и България. Търсенето на съвместни решения в областите на споделени интереси, е правилният път, който би способствал за извличане на ползи от всички държави.

В тази връзка, още веднъж искам да изразя подкрепата на министерството на отбраната относно необходимостта от реализацията на концепцията за интелигентната отбрана. Очакваме на предстоящата среща на върха на НАТО в Чикаго интелигентната отбрана да разкрие нови, ориентирани към бъдещето перспективи по отношение на способностите на Алианса, които въплъщават връзката с приетата в Лисабон Стратегическа концепция и подчертават трансатлантическото отбранително сътрудничество в изграждането на глобална сигурност.

За да сме адекватни на реалността, ние следва да разглеждаме кризата преди всичко като възможност да заработим заедно дори още по- координирано и тясно, прилагайки концепцията за интелигентна отбрана.

Или, използвайки думите на ГС на НАТО, „не трябва да позволим финансовата криза да се превърне в криза в сигурността”.

Благодаря Ви!